



Afgelopen maandag werd in Dresden ook gedemonstreerd tegen Pegida. FOTO'S REUTERS

Zo simpel is het niet.

Duitse Bondsdag haalde ze te weinig stemmen. Bij paars lag de rechtervleugel destijds ook open, daar bespeur ik wel een parallel."

Een andere overeenkomst ziet hij in de wat hij noemt 'depolitiserings van de politiek'. Die beleefde in Nederland onder de paarse jaren haar hoogtepunt. Ideologische verschillen werden weggemasseerd doordat de VVD zo lang samen met de PvdA in één regering zat, er kwamen 'waterige compromissen', waar elke ziel uit verdwenen leek. Met de introductie van de euro bereikte de Europese integratie in 2002 haar hoogtepunt. Politieke discussie daarover bleef uit.

Diezelfde trend ziet Jürgens nu bij de Europa-politiek van 'consensus-figuur' Merkel. "Zij is gericht op technocratische oplossingen en de kredietcrisis vraagt daar ook om. Het gaat over fondsen, over het stabiliteitspact. Het is heel lastig daar een politiek debat over te voeren, dat lijkt alleen te kunnen door je van Europa af te keren. Dat doet in Duitsland de AfD, en hier de PVV. En de SP en in Duitsland die Linke, ja, dat is ook nog een overeenkomst."

Maar verschillen ziet hij ook, en misschien wel meer. Hij wijst op de plek van beide landen in de wereld. "Nederland realiseerde zich in de jaren negentig dat onze positie in de EU steeds minder zou worden, de Unie is uitgebreid van 12 landen in 1989 naar 28 nu. Merkels positie is in de afgelopen jaren alleen maar gegroeid. Zij loopt na de aanslagen in Parijs arm in arm met de Franse president Hollande. De Duitse kiezer ziet daar een leider op het wereldtoneel, dat was bij ons veel minder het geval."

Ook ervaart de historicus in de Duitse politiek

een andere houding ten opzichte van de protestbeweging. Nederlandse politici waren tevreden met hun successen, economisch ging het fantastisch. Ze wisten zich geen raad met Pim Fortuyn, die gevoelens van onvrede verwoordde in een brede agenda van de islam tot wachtlijsten in de zorg, onderwijs, veiligheid. Zij wezen zijn politiek af en probeerden hem in de extreem-rechtse hoek te zetten. Dat laatste gebeurt ook wel in Duitsland – en met de foto van Pegida-leider Bachman die poseerde als Hitler zette dit kopstuk zichzelf meteen buitenspel.

Dubbelboodschap

Maar bondskanselier Merkel reageert zorgvuldiger, zegt Jürgens: "Ze weet heel knap contact te maken met de kiezer. Ze wijst Pegida af, omdat het haat in zich draagt. Maar ze zegt na de aanslagen in Parijs dat de islam verantwoording moet afleggen. Zoals ze ook kritisch was over Sarrazin, maar daarna wel de multiculturele samenleving dood verklaarde. Ze kan als geen ander die dubbelboodschap uitstralen, van mensenrechten en rechtstatelijkheid aan de ene kant, en aan de andere kant toch de zorgen serieus nemen." Ook de Duitse sociaal-democraten laten het niet bij ideologische afkeuring. Partijleider Gabriel is met de Pegida-demonstranten in gesprek gegaan. "Sneller dan bij ons", zegt Jürgens. "In Duitsland wordt de onvrede enorm serieus genomen. Zowel bij CDU/CSU als bij de AfD wordt een intern debat gevoerd over de reactie op Pegida: afwijzen of serieus nemen? Ook bij de SPD speelt dat. De reactie is echt anders dan hier."

'In Duitsland wordt de onvrede enorm serieus genomen. De reactie is echt anders dan in Nederland.'

Duitse politici vinden de onvrede letterlijk op straat. In het Oost-Duitse Dresden protesteren Pegida-aanhangers wekelijks, in het naburige Leipzig lopen ze met spandoeken, in andere steden laten mensen zich zien die juist tegen Pegida in het geweer komen.

In Nederland verenigt de onvrede over Europa en immigratie zich niet op straat, maar bij de stembus. Via verkiezingen heeft het populisme snel een weg gevonden naar de officiële politiek: Pim Fortuyn voerde campagne om premier te worden, PVV-leider Wilders heeft vrijwel nooit ergens anders gewerkt dan op het Binnenhof. Of dat in Duitsland ook zo gaat, hangt onder andere af van de keuze van de AfD, of die politieke aansluiting weet te vinden bij Pegida. Voorlopig maakt de leiding vooral ruzie over de houding tegenover Pegida.

Ook is het onduidelijk wat er gaat gebeuren als de populaire Merkel ermee ophoudt. Jürgens: "Toen premier Lubbers aftrad kreeg zijn CDA een enorme klap. Nadat PvdA-leider

Kok had gezegd dat hij stopte, werd het heel spannend hoe dat voor zijn partij zou uitpakken. De PvdA werd gehalveerd, de Lijst Pim Fortuyn haalde in één klap 26 zetels. Merkel heeft nu geen electoraal probleem, maar als zij ophoudt, kan het politieke landschap daar enorm veranderen."

Dat de Duitse regels het zoveel moeilijker maken de onvrede te kanaliseren via het parlement, nuanceert Jürgens. Weliswaar moeten Duitse partijen minimaal vijf procent van de stemmen halen om in het parlement te komen, onmogelijk is dat niet. "Het is die Linken en de Groenen ook gelukt, we moeten dat punt van die kiesdrempel niet overdrijven", zegt de historicus.

De Nederlandse media werd destijds verweeten geen oog te hebben voor de massale onvrede onder de paarse kabinetten. De Duitse pers is nu fel gekant tegen Pegida. Jürgens: "Ook boulevardblad *Bild* is heel erg tegen Pegida. Die krant weet wat er leeft onder de bevolking, ze is niet te beroerd een hele campagne tegen Griekenland te organiseren. Mogelijk hebben ze het mis, maar het kan ook zijn dat *Bild* hier gewoon het juiste gevoel te pakken heeft. Er is in het Duitse debat al meer ruimte voor kritiek, voor de vraag of de islam bij Duitsland hoort of niet. Immigranten zijn redelijk goed vertegenwoordigd in de politiek, in het voetbal, in de film. De beroepsbevolking krimpt, de elite vindt dat Duitsland met immigranten moet leven. Maar ze denken wel na of ze de juiste mensen aantrekken. Dat is een heel andere insteek dan bij ons, zo'n onderwerp is hier taboe."